

Vi bad tre medieexperter analysera skillnaderna mellan hur medierna i Norden har tacklat pandemin. Jonas Kanje, Tom Moring och Lena Skogberg ser klara skillnader i rapporteringen.

2020-03-30 10:07 CEST

Sverige går mot strömmen - också i hur medier i Norden bevakar coronakrisen

Norden i Fokus kontaktade tre experter för att fråga hur mediebevakningen sett ut på olika håll i Norden.

Professor emeritus Tom Moring har ett långt och gediget perspektiv på nordiska medier. Moring jobbade i cirka 20 år som professor i kommunikation och journalistik vid Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors. Han är också hedersdoktor vid Stockholms universitet.

Moring iakttar nu främst huvudstadsmedierna i Sverige och Finland. Han anser att medierna i huvudsak har skött bevakningen av pandemin bra, men han ser att balansen i hela medieutbudet har fått slagsida.

- I kommunikation under allvarlig kris lyder ett traditionellt råd till medierna att erbjuda även annat, som lyfter tankarna från det jobbiga. Där tycker jag att huvudstadsmedierna både i Sverige och Finland inte har tagit till sig detta. Allt för många strutar fylls av coronatemat, också program som inte bär nyhetsansvar. Därtill kommer orkanvinden på de sociala medierna. Människor med anlag för oro och panikreaktion blir ständigt alarmerade. Det här har pågått i några veckor nu och om det pågår någon månad till får det sannolikt allvarliga konsekvenser med tanke på den mentala hälsan i utsatta grupper som nu lever isolerat, varnar Moring.

Jonas Kanje är chefredaktör och ansvarig utgivare för Helsingborgs Dagblad, Nordvästra Skånes Tidningar och Landskrona Posten. Kanje delar Tom Mornings syn på att medierna överlag har lyckats bra i själva bevakningen av det allvarliga läget. Liksom Moring flaggar dock även han för risken att tonen blir för alarmistisk, men samtidigt tillägger han att vi inte har upplevt den förändring vi ser nu "på flera generationer".

Kanje ser främst två övriga huvudsakliga risker med rapporteringen i dag.

- För det första kan det vara svårt för medborgare att sortera i den enorma informationsfloden. Alla medier gör enormt mycket och ibland kanske sortering och prioritering bli lite lidande av det. För det andra kan det ibland vara svårt att skilja på nyheter och åsikter. Det finns extremt många självutnämnda experter här och det är väldigt viktigt att läsarna förstår vem som skriver och vem som uttalar sig, säger Kanje.

Vakthunden vaknar

Lena Skogberg jobbar som biträdande chefredaktör vid Hufvudstadsbladet i Helsingfors. Tidningen har en uttalad nordisk profil med Skogberg som den drivande kraften bakom profileringen. Under coronakrisen har Skogberg rapporterat från både Finland och Danmark.

När Skogberg synar skillnaderna i mediebevakningen mellan de nordiska länderna betonar hon vikten av att se bevakningen i ljuset av de åtgärder som de olika länderna har vidtagit. Danmark - som stängde ner tidigast - finns som en ytterlighet och Sverige som den andra. Norge och Finland har följt åtgärderna i Danmark. Island och Färöarna är intressanta specialfall på grund av sitt geografiska läge.

- En väldigt förenklad bild men ändå sanningsenlig är att medierna, ju längre tid som går, hämtar sig från chocken över vad viruset gör med våra samhällen och kommer ihåg sin roll som vakthundar. Mängden ifrågasättanden ökar gentemot myndigheterna och man kan också se en politisering av skeendena. Ländernas ledningar har talat om vikten av konsensus och sammanhållning och till exempel i Danmark har bedömningen länge varit att medierna rättat sig i konsensusledet. Lagar har klubbats igenom i brådsnande ordning i parlamenten utan desto mer politiskt käbbel. Men nu syns tecken på att det finns sprickor i maskineriet och det kommer mer fram i rapporteringen.

Vilka exempel ser du på det här?

-DR rapporterar mycket och informativt men helt klart utifrån sin public service-förpliktelse, medan en borgerligt liberal tidning som Berlingske helt klart ställer mer kritiska frågor visavi den socialdemokratiska regeringens tilltag. Jag tror att den här typen av kritisk granskning nu ökar. Och det är bra för spännvidden och livsviktigt för den samlade informationen. Vi behöver få fram olika synvinklar säger Skogberg.

Jonas Kanje delar kollegan Skogbergs åsikt om att bevakningen bör synas parallellt med de åtgärder som de olika nordiska länderna har vidtagit.

-Jag skulle säga att det är en mer kritisk bevakning i Sverige än i grannländerna. I början upplevde jag den danska och norska rapporteringen som att tidningarna deltog i en sorts nationell samling där det "inte var tid för kritik". Nu, någon vecka senare dyker det upp fler kritiska röster även i Danmark och Norge. Kanske att ankdammen är lite större i Sverige, trots allt. Det här kan ju förvisso också bero på att Sverige har fattat en del beslut som inte varit i linje med grannländernas, säger Kanje.

Mera konfrontation i Sverige

Tom Moring har speciellt iakttagit skillnaderna mellan medierna i Finland och Sverige under krisen. Han ser att debatten i Finland har förts i en mer hovsam ton än i Sverige, trots att också samma ekonomiska teman kritiskt har bevakats i bägge länderna.

-Den viktigaste skillnaden ligger, anser jag, i en tydligare beredskap att i medierna konfrontera beslutsfattarna i Sverige, som möts av ett lika resolut stöd - ofta i samma medier. I medierna i Finland har man varit mera återhållsamma och rapporterade. Det här kan självfallet också ha en bakgrund i att den svenska politiken i en internationell kontext framstår som avvikande, samtidigt som den får ett brett stöd av sakkunniga i andra länder, resonerar Moring.

Som exempel på skillnaderna nämner han chefredaktör Peter Wolodarskis kritiska markering (DN 13.3) när han anklagade den svenska regeringen för att vara för passiv. Wolodarski fick mothugg av professor Johan von Schreeb (SvD 15.3) som i sin tur anklagade Wolodarski för att sprida kunskapsförakt.

-Kritiken från DN och andra har dock tydligt bidragit till att tvinga fram ett synligare politiskt engagemang där statsministern med "tal till nationen" och andra ministrar kom ut, dock i huvudsak i stöd för Folkhälsomyndighetens linje, säger Moring.

Finlands största dagstidning Helsingin Sanomat underströk i en ledartext (HS 12.3) behovet av politiskt ledarskap. Men efter det har medierna i Finland, enligt Moring, i huvudsak stött landets strikta regleringspolitik och ibland förundrat sig över politiken i Sverige.

-I jämförelse med den aktivt diskuterande bevakningen i Sverige har bevakningen i Finland varit rapporterad. Ett för Helsingin Sanomat typiskt inlägg har varit den löpande statistik som dagligen upprepas, ofta i första balken på webbsidan, där antalet smittfall och dödsfall kontinuerligt uppdateras, noterar Moring.

Moring har också iakttagit klara likheter mellan Finland och i Sverige i det "sviktande stödet för WHO:s trovärdighet och en näst intill skadeglad bevakning av den amerikanske presidentens hopande och roende."

Resultatet och den framtida tonen går hand i hand

Moring är försiktig med att förutspå hur utvecklingen i den nordiska mediebevakningen kommer att se ut. Rapporteringen hänger ihop med de politiska åtgärderna som vidtas och när den här texten publiceras kan läget redan vara ett annat.

-I Sverige finns en beredskap att skärpa begränsningarna om läget skulle förvärras. Om situationen i Sverige skulle börja skena kan en kritikstorm uppstå och då ställs både folkhälsomyndighet och regering till svars, och i Sverige uppstår då lätt ett mediedrev. Om det här inte sker så stärks regeringens och myndigheternas auktoritet, analyserar Moring.

Enligt Moring kan läget i Finland utvecklas till en ökad konflikt men av motsatta skäl.

-Begränsningarna slår hårt mot både äldre personer som förväntas vara i karantän och mot hela samhällets förmåga att upprätthålla dagliga rutiner, säger Moring.

Lena Skogberg förutspår att viktiga mediespår inom den närmaste framtiden blir ekonomin och de grundlagsenliga rättigheterna, som till exempel den fria rörligheten.

- Jag tror också att bevakningen blir mer nyanserad, mer av en återgång till vår roll som vakthund. Kritiken ökar. Sen beror ju allt på vad som händer. I Danmark väntar man nu med spänning på när man börjar se om åtgärderna har bitit eller om det blir kaos på sjukhusen, säger Skogberg.

Jonas Kanje ser också att den kommande mediebevakningen i Norden kommer att gå hand i hand med hur respektive lands åtgärder biter på pandemin.

-Om det blir en stor smittspridning med många svårt sjuka och döda finns det såklart en risk att tonläget höjs och att medierna bidrar till att skapa ännu större panik. Förhoppningsvis kan vi hålla huvudet kallt och vara fortsatt relevanta, säger Kanje.

Text: Jens Berg

Norden i Fokus är en del av Nordiska ministerrådets kommunikation i Sverige. Vi arbetar för att öka intresset för och kunskapen om Norden och det officiella nordiska samarbetet. Vi uppmärksammar aktuella nordiska frågor inom tex. politik, näringsliv, miljö, samhälle och kultur. Vi vänder oss i första hand till tjänstemän, politiker, journalister och intresseorganisationer

Kontaktpersoner

Annika Nummelin

Presskontakt

Projekledare/Kommunikationsrådgivare

annika.nummelin@nordicwelfare.org

+46(0)723709087